

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

4.5.2020

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston asetukseksi eurooppalaisen hätätilasta aiheutuvien työttömyysriskien lieventämisen tilapäisen tukivälineen (SURE) perustamisesta

SAK kannattaa tilapäisen tukivälineen (SURE) perustamista. Koronaepidemia on aiheuttanut ennennäkemättömiä talousvaikutuksia ja on myös Suomen etu varmistaa, että epidemia ei aiheuta tarpeettoman pitkää ja syvää lamaa Euroopassa. Vientivetoisena maana Suomi on vahvasti riippuvainen muiden maiden talouskehityksestä.

SURE-tukiväline voi osaltaan tukea EU-jäsenmaiden rahoituksen saatavuutta, eli turvata talousvaikeuksien torjumisessa tarvittavaa finanssipoliittista liikkumavaraa. Näin SURE voi osaltaan torjua laman syvenemistä Euroopassa ja sitä kautta nopeuttaa myös Suomen työllisyyden paranemista koronaepidemian jälkeen.

Finanssipoliittinen liikkumavara pitää turvata

Koronaepidemia aiheuttaa suoria kustannuksia julkiselle sektorille, alentaa tilapäisesti verotuottoja ja aiheuttaa valtavan tarpeen lisätä yritystukia ja elvytystä. On välttämätöntä, että kaikilla mailla on riittävä finanssipoliittinen liikkumavara, jotta mahdollisesta riittävät kriisitoimet ja vältetään lamaa syventäviä leikkauksilta.

Pienenä vientivetoisena maana Suomi on poikkeuksellisen riippuvainen muiden maiden talouskehityksestä. Jos koronaepidemia muuttuisi velkakriisiksi, jossa elvytyksen sijaan sopeutettaisiin julkista taloutta, niin Suomen talous ja työllisyys kärsisi siitä myös. Meidän kannattaa pyrkiä estämään tällainen talouskuri, joka mahdollisesti syventää taantumaa entisestään.

Suomella on tietysti myös intressi turvata oma rahoituksen saatavuus kaikissa oloissa. Tällä hetkellä mitään epäilyksiä Suomen velkakestävydestä ei ole, mutta 90-luvun lamassa tilanne oli toinen. Ei ole poissuljettua, etteikö joskus tulevaisuudessakin jouduttaisi pahaan tilanteeseen.

Velkakestävyden turvaamiseksi tarvitaan myös yhteisiä toimia

Velkataso, joka on matalien korkojen oloissa kestävä, voi korkojen noustessa muuttua kestävämmäksi. Tämän dynamiikan takia pelkkä epäily valtion maksuvaikeuksista voi muuttua itseään toteuttavaksi ennusteeksi. Epäily maksukyvyistä nostaa korkoja, nousevat korot vaikeuttavat velanhoitoa ja velanhoidon vaikeutuminen lisää sijoittajien

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

4.5.2020

epäilyksiä, jolloin korot nousevat entisestään ja spiraali pahenee. Siksi finanssipoliittisen liikkumavaran varmistamiseksi on tärkeää, että ei synny edes epäilystä euromaiden kyvystä hoitaa velkansa.

Tämä edellyttää käytännössä myös yhteisiä ratkaisuja. Tällä hetkellä muiden poliittisten päätösten puutteessa tämä yhteisvastuu toteutuu käytännössä Euroopan keskuspankin velkakirjaostojen kautta.

Ehdotettu SURE -tukiväline osaltaan helpottaisi jäsenmaiden velanottoa siirtämällä osan velasta yhteisen takauksen piiriin. Tältä osin korkotaso ei siis määräytyisi pelkästään yksittäisen jäsenmaan velkakestävyiden perusteella.

Ehdotettu mekanismi voi olla turhan pieni

Toisaalta tämä mekanismin ehdotettu mittakaava on varsin rajoitettu, eikä siten yksinään riitä turvaamaan finanssipoliittikan liikkumavaraa. Riskinä onkin, että se on riittämätön, jolloin joidenkin valtioiden velkojen korot voivat lähteä siitä huolimatta nousuun vaarantaen velkakestävyiden.

Kun yhteisvastuumekanismia toteuttaa, on niiden syytä olla riittävän järeitä, jotta ne varmasti poistavat sijoittajien epäilykset valtioiden maksukyvystä. Muutoin riskinä on, että korot nousevat ja aiheuttavat maksu – ja rahoitusvaikeuksia.

jäsenmaille kuuluvaa päätäntävaltaa ei pidä rajoittaa

SURE -mekanismin kaltaisia yhteisvastuuelementtejä tarvitaan turvaamaan kaikkien jäsenmaiden finanssipoliittinen liikkumavara, jotta voidaan torjua epidemian muuttumista pitkittyväksi talouslamaksi. Sen sijaan päätöksentekoa sosiaali- ja työvoimapolitiikasta ei ole syytä viedä nykyistä enempää EU-tasolle. Sen takia SAK suhtautuu kriittisesti siihen, että mekanismeissa lainaraha korvamerkittäisiin tietynlaiseen politiikkaan.

Korvamerkintä on kuitenkin käytännössä ilmeisesti varsin löyhää, eli rahaa pystyy todennäköisesti käyttämään sellaiseenkin politiikkaan, jota Suomessa ja ehkä kaikissa muissakin jäsenmaissa jo muutenkin toteutetaan. Tällöin korvamerkintä ei tosiasialla rajoittaisi jäsenmaiden päätäntävaltaa politiikan sisällöstä, mutta siitä ei olisi myöskään mitään varsinaista hyötyä.

Samaan ongelmaan olisi myös vaihtoehtoisia ratkaisuja

Valtioiden finanssipoliittisen liikkumavaran varmistamiseen on myös vaihtoehtoisia ratkaisuja. Esimerkiksi Vesa Vihriälän ehdottama velkojen osittainen tosiasiallinen mitätöinti muuttamalla niitä nollakorkoisiksi

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

4.5.2020

ikuisuuslainoiksi voisi olla tätä parempi keino, vaikkakin velkojen mitätöintiä on syytä pitää pöydällä vaihtoehtona SURE:n lisäksi.

Toisaalta ehdotuksia on syytä arvioida myös siitä näkökulmasta, mikä on poliittisesti mahdollista. Realistinen toimi on käytännössä parempi kuin jokin teoreettinen ideaali, jonka toteuttaminen olisi poliittisesti vaikeampaa esimerkiksi perustussopimuksellisista syistä. Koronakriisissä tarvitaan EU-tason yhteisiä ratkaisuja

SAK pitää tarkoituksenmukaisena, että koronakriisiin reagoidaan myös EU-tason yhteisillä ratkaisuilla. Jäsenmaiden omaan vastuuseen perustuvaa talouspolitiikkaa pitää täydentää keskitetyillä toimilla, joilla turvataan finanssipoliittinen liikkumavara syvässä koko euroaluetta kohtaavassa taantumassa ja siten mahdollistetaan hyvä talous- ja työllisyyskehitys.

Ehdotettu SURE -mekanismi ei ole kaikilta osin täydellinen, mutta se on silti kannatettava.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Anni Marttinen
ekonomisti
040 7658584
anni.marttinen@sak.fi